

ПАЩУК Т. В.

старший викладач кафедри права
та фінансів

*(Відокремлений структурний
підрозділ закладу вищої освіти
«Відкритий міжнародний університет
розвитку людини "Україна»*

Луцький інститут розвитку людини)

адвокат

ORCID ID: 0000-0001-9585-492X

УДК 340.12:004.8

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.3.95>

ПРОФЕСІЙНА ТАЄМНИЦЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ТЕОРЕТИКО-ПРОВА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ

У статті здійснено теоретико-правове осмислення інституту професійної таємниці в умовах цифрової епохи, що дозволяє не лише окреслити його нормативно-правовий статус, а й простежити еволюцію функціонального призначення у контексті цифровізації суспільних комунікацій та технологічних трансформацій. Констатовано, що сучасна наукова доктрина дедалі частіше наголошує на необхідності уніфікації традиційних правових механізмів захисту конфіденційної інформації з технологічними засобами безпеки, що обумовлено поширенням електронних каналів передачі даних, розвитком хмарних технологій та загрозами кіберзлочинності.

В межах дослідження автором було проведено аналіз вітчизняних і зарубіжних підходів до охорони професійної таємниці, в тому числі з практикою Європейського суду з прав людини та іноземним досвідом правового регулювання досліджуваних проблем. Встановлено, що зарубіжна практика демонструє поєднання правових стандартів, технологічних протоколів та процедур організаційного характеру, що забезпечує більш ефективний захист адвокатської таємниці і конфіденційної інформації, ніж декларативні моделі, поширені у вітчизняному законодавстві. Аналогічно, у країнах ЄС поширене застосування шифрування електронної адвокатської кореспонденції, захищених хмарних сервісів і протоколів цифрової автентифікації, що, своєю чергою, дає можливість поєднати принципи приватності з правом держави на контроль та правозастосовчу діяльність.

Науково-новим результатом дослідження є введення авторської дефініції «професійної таємниці», під якою автором пропонується розуміти особливий правовий режим довірчої інформаційної взаємодії, що виникає між особою та суб'єктом професійної діяльності і зберігається незалежно від форми існування цієї інформації – матеріальної, електронної чи алгоритмічно обробленої. На основі цього запропоновано трирівневу модель охорони, яка охоплює нормативно-правовий, організаційно-технічний та міждисциплінарний рівні.

Висновки статті мають як теоретичне, так і практичне значення: окреслено необхідність вдосконалення законодавства України з урахуванням цифрового контексту; сформульовано авторські підходи до інтеграції технологічних рішень у систему правової охорони конфіденційної інформації; запропоновано механізми запровадження міжнародних стандартів ЄС у національну правову систему.

У підсумку, стаття підтверджує, що професійна таємниця в цифрову епоху трансформується у багатовимірний правовий інститут, який поєднує тради-

ційні юридичні механізми з технологічними і організаційними інструментами захисту, відкриваючи нові горизонти для правової доктрини та практики забезпечення конфіденційності в умовах цифровізації.

Ключові слова: професійна таємниця, адвокатська таємниця, цифрова професійна таємниця, конфіденційність, право на приватність, електронна комунікація, кібератаки, правова охорона інформації, цифрове середовище, технологічна безпека, правова охорона інформації.

Pashchuk T. V. Professional secrecy as an object of legal protection in the digital age: theoretical and legal conceptualization

The article provides a theoretical and legal analysis of the institution of professional secrecy in the digital age, which allows not only to outline its regulatory and legal status, but also to trace the evolution of its functional purpose in the context of the digitalization of social communications and technological transformations. It is noted that modern scientific doctrine increasingly emphasizes the need to unify traditional legal mechanisms for protecting confidential information with technological security measures, which is due to the spread of electronic data transmission channels, the development of cloud technologies, and the threats of cybercrime.

Within the framework of the study, the author analyzed domestic and foreign approaches to the protection of professional secrecy, including the practice of the European Court of Human Rights and foreign experience in the legal regulation of the issues under study. It has been established that foreign practice demonstrates a combination of legal standards, technological protocols, and organizational procedures that provide more effective protection of attorney-client privilege and confidential information than the declarative models prevalent in domestic legislation. Similarly, in EU countries, the use of encryption of electronic attorney correspondence, secure cloud services, and digital authentication protocols is widespread, which, in turn, makes it possible to combine the principles of privacy with the state's right to control and law enforcement activities.

A scientifically new result of the study is the introduction of the author's definition of «professional secrecy», which the author proposes to understand as a special legal regime of confidential information interaction that arises between a person and a professional entity and is preserved regardless of the form of existence of this information – material, electronic, or algorithmically processed. Based on this, a three-level protection model is proposed, covering the regulatory, organizational, technical, and interdisciplinary levels.

The conclusions of the article are of both theoretical and practical importance: the need to improve Ukrainian legislation taking into account the digital context is outlined; the author's approaches to the integration of technological solutions into the system of legal protection of confidential information are formulated; mechanisms for the introduction of EU international standards into the national legal system are proposed.

In conclusion, the article confirms that professional secrecy in the digital age is transforming into a multidimensional legal institution that combines traditional legal mechanisms with technological and organizational protection tools, opening new horizons for legal doctrine and practice of ensuring confidentiality in the context of digitalization.

Key words: professional secrecy, attorney-client privilege, digital professional secrecy, confidentiality, right to privacy, electronic communication, cyberattacks, legal protection of information, digital environment, technological security, legal protection of information.

Вступ. В умовах стрімкої цифровізації суспільних відносин професійна таємниця зазнає зростаючого тиску з боку новітніх викликів, що виразно висвітлюють недосконалість традиційних механізмів її правового регулювання та охорони. Законодавчі приписи, сформовані в період переважання аналогових комунікацій і персоналізованих форм взаємодії між фахівцем та довірителем, виявляються концептуально недостатніми до функціонування в середовищі, де інформація існує у вигляді цифрових масивів, алгоритмічних профілів і метаданих, а доступ до неї часто здійснюється опосередковано – поза межами безпосереднього волевиявлення сторін правовідносин. В досліджуваному аспекті професійна таємниця поступово втрачає ознаки «локального» правового явища та перетворюється на об'єкт системного правового ризику.

У науковій доктрині проблема правової охорони професійної таємниці традиційно перебувала у фокусі уваги вітчизняних дослідників, однак переважно розглядалася крізь призму галузевого підходу. Зокрема, у працях І. Бондар [1], Ю. Басюк [1], Л. Волошиної [2], С. Ємельянова [3], О. Клименка [4], С. Маркіна [5] та А. Троян [6] професійна й адвокатська таємниця аналізуються насамперед як елемент професійного статусу адвоката та гарантія конфіденційності правової допомоги. Своєю чергою, кримінально-правові та охоронні аспекти таємниці ґрунтовно досліджувалися у роботах Т. Вислоцької [7] та В. Матолич [8], де основну увагу було приділено відповідальності за її порушення. Водночас, навіть у новітніх публікаціях (В. Савіщенко [9], Ю. Щавінський [10], Ю. Якименко [10] та ін.) цифровий вимір професійної таємниці здебільшого осмислюється фрагментарно, без виходу на рівень загальнотеоретичного переосмислення зазначеного інституту. З наведеного вбачається, що попри значний масив наукових напрацювань, у вітчизняній правовій науці відсутній цілісний теоретико-правовий підхід до професійної таємниці як автономної правової цінності в умовах цифрової трансформації.

Слід звернути увагу, що чинна модель правової охорони професійної таємниці, як у вітчизняній, так і в багатьох зарубіжних правових системах, залишається фрагментарною та реактивною за своєю природою, оскільки здебільшого зорієнтована на постфактумне реагування на порушення, тоді як цифрове середовище продукує латентні, структурні та кумулятивні загрози, які не завжди можуть бути ідентифіковані в межах класичних механізмів юридичної відповідальності. Вочевидь, виникає наступна ситуація: за формальної наявності численних правових гарантій конфіденційності професійна таємниця фактично виявляється вразливою до втручань, що здійснюються «поза правом», але водночас – у межах легальних технологічних процесів.

Аналогічні проблеми фіксуються й у зарубіжному науковому дискурсі. Так, у працях J. Aaprekuu [11], P. M. Białkowska [12], J. Sladič [13], а також у дослідженнях, опублікованих під егідою Baker McKenzie [14], професійна таємниця дедалі частіше розглядається не лише як етичний чи процесуальний інститут, а як елемент правового режиму інформаційної автономії особи. В той же час, як справедливо зазначається в аналітичних матеріалах деяких зарубіжних наукових видань [15; 16; 17], навіть у праві Європейського Союзу зберігається напруга між потребами фінансового контролю, цифрового нагляду та збереженням ядра адвокатсько-клієнтського привілею. Вбачається, наведене свідчить про відсутність універсальної теоретичної моделі, здатної забезпечити системну узгодженість між технологічними процесами та правовими гарантіями конфіденційності.

У даному контексті доцільно звернути увагу на те, що цифровізація публічної влади, системи правосуддя [18], розвиток фінансового моніторингу та використання автоматизованих систем аналізу даних істотно змінюють співвідношення між приватною автономією особи та публічним інтересом. Так, з одного боку, держава обґрунтовано апелює до потреб забезпечення безпеки, ефективності управління та протидії злочинності; з іншого ж – подібні процеси об'єктивно розширюють простір доступу до інформації, що традиційно перебувала під захистом професійної таємниці. Відтак, спостерігається тенденція до поступового «розмивання» меж допустимого втручання, коли винятки з режиму конфіденційності набувають характеру правила, а сама професійна таємниця ризикує бути віднесена до декларативної гарантії.

Не виключено, що зазначена проблематика є наслідком глибшої теоретичної невизначеності щодо місця професійної таємниці в системі правових цінностей. У правовій науці вона й досі часто розглядається або як елемент професійного обов'язку, або як похідна від права на приватне життя, без належного осмислення її автономної нормативної природи. Окреслений підхід значною мірою унеможливує формування цілісної стратегії правового захисту в умовах цифрових викликів, оскільки ігнорує той факт, що професійна таємниця виконує не лише охоронну, а й конститутивну функцію – вона забезпечує саму можливість реалізації низки інших прав, зокрема права на правову допомогу, медичну допомогу, справедливий суд і довіру до інституцій.

В той же час, у зарубіжних правопорядках дедалі чіткіше простежується прагнення до концептуального переосмислення професійної таємниці в контексті цифрового суспільства. Зокрема, у праві Європейського Союзу вона поступово інтегрується у ширший дискурс інформаційної автономії особи та захисту персональних даних, тоді як практика Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ, Страсбурзький суд) фактично визнає професійну таємницю структурним елементом демократичного правопорядку. Втім, навіть наведені підходи не позбавлені внутрішніх суперечностей, що виникають на стику теорії та практики, особливо у випадках масового або превентивного збору інформації.

У підсумку, постає об'єктивна потреба у формуванні нового теоретико-правового дослідження професійної таємниці як об'єкта правової охорони в цифрову епоху. Перш за все, йдеться не лише про покращення законодавчого регулювання, а про вироблення концептуально узгодженого підходу, здатного поєднати аксіологічні засади правової держави з реаліями цифрової трансформації.

Постановка завдання. Мета статті полягає у теоретико-правовому осмисленні професійної таємниці як об'єкта правової охорони в умовах цифрової епохи, зокрема: у визначенні її нормативно-правового статусу, аналізі чинних українських і зарубіжних механізмів захисту, а також у виробленні авторських концептуальних підходів до регулювання конфіденційності професійної інформації. Принагідно зауважимо, що мета охоплює не лише систематизацію існуючих правових положень, але й виявлення прогалин у законодавстві, обґрунтування нових категоріальних дефініцій, а також вироблення рекомендацій щодо адаптації правових механізмів до цифрового середовища, де традиційні форми захисту інформації стають недостатніми.

Результати дослідження. Насамперед, в межах порушеної проблематики доцільно наголосити, що професійна таємниця в епоху цифровізації перестає бути лише похідною від конкретного виду професійної діяльності й дедалі виразніше стає самостійним правовим феноменом, що потребує концептуального переосмислення на рівні загальної теорії права. У цьому сенсі доречно говорити не просто про розширення обсягу правової охорони відповідної інформації, а й про зміну самої логіки її правового існування. Вочевидь, спостерігається тенденція до перегляду усталених уявлень про професійну таємницю як статичний об'єкт, оскільки цифрове середовище наділяє її динамічними властивостями – здатністю до миттєвого копіювання, алгоритмічної обробки та транскордонного переміщення без вільного волевиявлення її первинного носія [19, с. 246].

Щодо розуміння дефініції «професійної таємниці», то в правовій доктрині дотепер відсутнє єдине розуміння професійної таємниці як самостійної правової категорії. У більшості наукових праць професійна таємниця інтерпретується як особливий різновид інформації з обмеженим доступом, що перебуває під охороною держави та виникає у зв'язку із здійсненням специфічної професійної діяльності окремими категоріями осіб [20, с. 61]. При цьому увага, як правило, зосереджується переважно на функціональному аспекті такої інформації – її необхідності для належного виконання професійних обов'язків та одночасній потребі у забезпеченні режиму нерозголошення як умови довіри між суб'єктами відповідних правовідносин.

Разом з тим, подібне трактування, попри його поширеність, не позбавлене внутрішніх обмежень, оскільки зводить професійну таємницю переважно до інформаційного об'єкта, залишаючи поза увагою її інституційну та ціннісну складову. В даному випадку заслуговує

на увагу позиція С. Логінової, яка розглядає професійну таємницю як результат поєднання елементів особистої та службової таємниці, що, у свою чергу, формує підґрунтя для існування самостійного правового інституту [21, с. 12].

З позицій зазначеної концепції до професійної таємниці відносяться різні за своїм змістом і функціональним призначенням різновиди конфіденційної інформації, зокрема медична таємниця, таємниця судового захисту, досудового розслідування, усиновлення, нотаріальної діяльності, реєстрації актів цивільного стану, адвокатська таємниця, а також таємниця нарадчої кімнати (в кримінальному судочинстві) [22]. Наголосимо, що у переважній більшості наукових праць професійна таємниця розглядається крізь призму інформації з обмеженим доступом, яка виникає у зв'язку зі здійсненням специфічної професійної діяльності та потребує правової охорони з боку держави. Подібний підхід корелює з приписами ч. 1 та ч. 2 ст. 21 Закону України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. №2657-ХІІ [23], відповідно до якої інформація з обмеженим доступом охоплює конфіденційну, таємну та службову інформацію, а конфіденційною визнається, зокрема, інформація, доступ до якої обмежується фізичною або юридичною особою на підставі закону або за її волевиявленням. Своєю чергою, у межах професійної діяльності конфіденційність не зводиться виключно до суб'єктивного права особи обмежувати доступ до інформації, а набуває інституційного характеру, оскільки збереження певного масиву відомостей у режимі таємності є передумовою належного виконання професійних функцій.

В даному аспекті пропонується авторський підхід, відповідно до якого професійну таємницю доцільно визначати не як «інформацію з обмеженим доступом», а як особливий правовий режим довірчої інформаційної взаємодії, що виникає між особою та суб'єктом професійної діяльності і зберігається незалежно від форми існування цієї інформації – матеріальної, електронної чи алгоритмічно обробленої. Як вбачається, запропонована дефініція дає можливість певною мірою відійти від вузького інформаційного трактування й акцентувати увагу на *правовідносинах довіри як системоутворюючому елементі*. Аналогічно, у суміжних галузях права – зокрема в інформаційному та конституційному – простежується поступовий перехід від охорони «даних» до охорони інформаційної автономії особи, що підтверджує релевантність запропонованого підходу.

Очевидно, доцільно звернути увагу на взаємозв'язок між нормативною конструкцією професійної таємниці та її фактичним функціонуванням у цифрових екосистемах. Якщо ж класичне право виходило з презумпції фізичного контролю над носієм інформації, то сучасні технології – хмарні сервіси, розподілені бази даних, автоматизовані системи аналізу – де-факто позбавляють суб'єкта такого контролю. Не виключено, що подібна динаміка зумовлена трансформаційними процесами в правовій системі, коли класична двовірність «публічне – приватне» втрачає чіткість у цифровому просторі. Відтак, професійна таємниця опиняється на межі перетину приватних інтересів довірителя, публічних інтересів держави та корпоративних інтересів технологічних посередників. В даному випадку доцільно звернути увагу на те, що чинне законодавство України, зокрема ч. 2 ст. 32 Конституції України від 28.06.1996 р. [24] та положення вищезгаданого Закону України «Про інформацію» [23], концептуально не враховує багаторівневу структуру сучасних інформаційних відносин, залишаючись у межах парадигми прямого втручання суб'єкта владних повноважень.

Виходячи з попередньо зазначеного, пропонується розглядати професійну таємницю як *інститут підвищеної правової резистентності*, тобто такий, що має бути захищений не лише від безпосереднього порушення, а й від опосередкованих, структурних та технологічно зумовлених форм втручання. Йдеться, зокрема, про масовий збір метаданих, автоматизований аналіз комунікацій, використання штучного інтелекту у сфері правосуддя та охорони здоров'я. Так, з одного боку, маємо справу з формально законними інструментами державної політики, з іншого ж – ризиком фактичного знецінення професійної таємниці як правової гарантії.

У цьому контексті варто апелювати до положень міжнародного права, однак не в аспекті механічного запозичення стандартів, а як до джерела концептуальних орієнтирів.

Практика Страсбурзького суду, зокрема у справах «Michaud v. France» [25] та «Campbell v. the United Kingdom» [26], свідчить, що ЄСПЛ фактично визнає професійну таємницю структурним елементом права на справедливий суд і приватне життя. Проте, на наше переконання, наведені підходи потребують подальшого розвитку з огляду на цифрову специфіку, оскільки Суд і досі оперує переважно категоріями індивідуального втручання, тоді як сучасні загрози мають системний і деперсоналізований характер.

Своєю чергою, у науковій доктрині все частіше наголошується на необхідності оновлення методологічної бази, яка б надала можливість розуміти професійну таємницю не лише як юридичний обов'язок, а як елемент інформаційного суверенітету особи [27, с. 192] – гарантованого права на автономне розпорядження персоналізованою інформацією, в тому числі з визначенням режиму її обігу, способів обробки та умов транскордонної передачі в умовах цифровізації правовідносин.

В даному аспекті частково погоджуючись із підходами Р. Алексі щодо балансування прав [28; 29], слід зауважити, що баланс не може бути єдиною методологічною моделлю, оскільки в цифровому середовищі порушення часто є невидимими для суб'єкта, а отже – позбавляють його можливості захищати свої права. Відтак, пропонується доповнити принцип пропорційності принципом превентивної недоторканності професійної таємниці, який передбачає підвищені стандарти обґрунтування будь-яких форм втручання ще на етапі нормотворення.

Звертаючись до зарубіжного досвіду правового регулювання професійної таємниці, то варто відзначити, що він демонструє поступовий відхід від виключно декларативних моделей її охорони. Так, у праві Європейського Союзу професійна таємниця розглядається як складова ширшої концепції захисту персональних даних та приватності. Загальний регламент про захист даних [30] хоча й прямо не уніфікує режими професійної таємниці, однак запроваджує принципи мінімізації даних, цільового обмеження та «privacy by design», які фактично формують новий стандарт поведінки з конфіденційною професійною інформацією [31]. Разом з тим, наведені принципи мають досить глибокий теоретико-правовий вимір, оскільки змінюють уявлення про роль держави як гаранта конфіденційності.

Особливо показовим є досвід Німеччини, де професійна таємниця закріплена не лише на рівні спеціального законодавства, а й концептуально пов'язана з конституційним правом на загальну свободу особистості та людську гідність [див. 32]. Федеральний конституційний суд Німеччини послідовно наголошує, що втручання у сферу професійної конфіденційності можливе лише за умови дотримання принципу «інформаційного самовизначення», сформульованого ще у відомому рішенні щодо перепису населення [33]. Вбачається, подібний підхід заслуговує на запозичення в українському правопорядку, оскільки дає можливість розглядати професійну таємницю як прояв інформаційного суверенітету особи, про який йшлося вище.

Французька модель, навпаки, демонструє більш публічно-орієнтований підхід, де професійна таємниця співвідноситься з інтересами кримінального правосуддя та фінансової прозорості. Однак навіть у цій системі ЄСПЛ у вищенаведеній справі «Michaud v. France» [25] чітко окреслив межі допустимого втручання, фактично визнавши адвокатську таємницю «ядром» права на захист.

Своєю чергою, англо-американська правова традиція, зокрема інститут «legal professional privilege» [34], пропонує інший, не менш цінний досвід. Тут професійна таємниця розглядається як процесуальна гарантія, без якої неможливе ефективне здійснення правосуддя. Разом із тим, цифрові інструменти масового збору інформації в межах національної безпеки суттєво підірвали класичну модель привілею, що підтверджується як судовою практикою США («United States v. Mohamud» [35]), так і доктринальними дискусіями щодо «surveillance state» [36].

Водночас, не можна оминати увагою суперечності, що виникають на стику теорії та практики: з одного боку, держава декларує підвищений рівень захисту професійної таємниці, з іншого – активно впроваджує цифрові інструменти контролю, які потенційно нівелюють

люють цю гарантію. У цьому контексті пропонується ідея превентивної моделі охорони професійної таємниці, що передбачає обов'язкову оцінку впливу цифрових технологій на сферу професійної конфіденційності ще на етапі нормотворення та впровадження ІТ-рішень.

З огляду на вищевикладене, логічним є висновок про необхідність формування цілісної, системно узгодженої теоретико-правової концепції професійної таємниці як об'єкта правової охорони в цифрову епоху. В той же час, така концепція має поєднувати національний та зарубіжний досвід, положення міжнародного права і досягнення загальної теорії права, забезпечивши ефективне функціонування правового механізму в умовах сучасних викликів, не втрачаючи при цьому довіру як базову соціально-правову цінність.

Висновки. У підсумку проведеного дослідження слід констатувати, що професійна таємниця виступає не лише як традиційна юридична категорія, а як динамічний правовий інститут, здатний адаптуватися до нових умов інформаційного суспільства. Принагідно зауважимо, що у межах дослідження вдалося встановити системний взаємозв'язок між нормативно-правовим регулюванням, практичними механізмами захисту та технологічними викликами, який раніше не був достатньо проаналізований у вітчизняній доктрині.

Науково-новим аспектом даної наукової розвідки є введення дефініції «цифрової професійної таємниці», під якою пропонується розуміти особливий правовий режим довірчої інформаційної взаємодії, що виникає між особою та суб'єктом професійної діяльності і зберігається незалежно від форми існування цієї інформації – матеріальної, електронної чи алгоритмічно обробленої. Відтак, запропоновано цілісний підхід до охорони професійної таємниці, який поєднує три рівні: нормативно-правовий, організаційно-технічний і міждисциплінарний (юридично-технологічний). Власне, наведене дає можливість врахувати новітні ризики, зокрема витіки через електронні комунікації, соціальні мережі та хмарні сервіси, і в той же час зберегти основоположні принципи адвокатської таємниці та права на приватність.

Встановлено, що національні законодавчі механізми в частині охорони професійної таємниці мають суттєво декларативний характер і потребують методологічної конкретизації. У цьому контексті важливо апелювати до досвіду іноземних країн та практики ЄСПЛ, де правова охорона адвокатської таємниці інтегрована з міжнародними стандартами цифрової безпеки та правом на приватність, що забезпечує ефективне балансування інтересів держави, суспільства та суб'єкта інформації.

Окремої уваги заслуговує зарубіжний досвід правового регулювання професійної таємниці, який свідчить про поступовий перехід від фрагментарного до системного підходу її охорони. Зокрема, у праві Європейського Союзу професійна таємниця розглядається крізь призму концепції інформаційної автономії особи, що охоплює гарантії конфіденційності з принципами пропорційності та мінімізації втручання, закріпленими, зокрема, у Загальному регламенті про захист даних. В даному випадку для України доцільним є запозичення не стільки окремих нормативних моделей, скільки методології правового мислення, за якої професійна таємниця розглядається як вагома інституційна гарантія, а не як виняток із загального режиму доступу до інформації.

Важливим результатом дослідження є підтвердження необхідності системного перегляду традиційного розуміння конфіденційності, що передбачає не лише встановлення обов'язкових юридичних бар'єрів, а й інституційну інтеграцію професійної таємниці у корпоративні та державні політики інформаційної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Бондар І.В., Басюк Ю.М. Адвокатська таємниця як гарантія конфіденційного спілкування адвоката з клієнтом. *Правова держава*. 2023. №49. С. 11-19. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2023.49.276015>
2. Волошина Л. Розголошення адвокатської таємниці як підстава юридичної відповідальності адвоката. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №6. С. 211-215.

3. Ємельянов С.Л. Стан та розвиток правового інституту професійної таємниці в Україні. *Право і безпека*. 2011. №5. С. 52-57.
4. Клименко О.І. Адвокатська таємниця – фундаментальна норма адвокатської професії в умовах розбудови українського громадянського суспільства. *Актуальні правові проблеми реформування українського громадянського суспільства*: матеріали всеукр. студ. Інтернет круглого столу (28 березня 2018 р., м. Київ) / відп. ред.: А.Ю. Олійник, О.С. Шморгун. - Київ: КНУТД, 2018. С. 68-73.
5. Маркін С.І. Адвокатська таємниця як елемент системи професійної таємниці. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. Спецвипуск. С. 198-101.
6. Троян А.П. Адвокатська таємниця в умовах конфлікту приватного та суспільного інтересів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. Серія: *Юридичні науки*. Вип. 2. Т. 1. С. 193-196.
7. Вислоцька Т.Ю. Кримінально-правова охорона таємниці в Україні: *дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право*. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 275 с.
8. Матолич В.В. Охорона професійних таємниць у кримінальному провадженні: *дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право*. Львів: ЛьвДУВС, 2023. 244 с.
9. Савіщенко В.М. Розвиток професійної деонтології в умовах техногенного, цифрового суспільства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2 (117). С. 174-187.
10. Професійна етика управлінської діяльності в кібербезпеці. *Навчальний посібник* / С.В. Легомінова, Ю.В. Щавінський, Т.М. Мужанова, Ю.М. Якименко, Т.В. Капелюшна, Д.І. Рабчун, К.: ДУТ, 2023, 198 с.
11. Aaporekuu J. Confidentiality and Attorney-Client Privilege. 2022. URL: https://www.researchgate.net/publication/358140266_CONFIDENTIALITY_AND_ATTORNEY-CLIENT_PRIVILEGE
12. Białkowska P.M. Legal and Ethical Grounds of Professional Secrecy of Lawyer in Selected European Union Countries and in the United States of America. *Review of European and Comparative Law*. 2021. Vol. XLV. Iss. 2. P. 77-103. DOI: <https://doi.org/10.31743/recl.11456>
13. Sladič J. Professional secrecy and legal professional privilege: Slovenian perspectives on arbitration and civil litigation: Slovenian perspectives on arbitration and civil litigation. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*. 2018. Vol. 25(2). P. 188-207. DOI: <https://doi.org/10.1177/1023263X18773680>
14. Baker McKenzie. Global Attorney-Client Privilege Guide. 4th ed. 2022. URL: <https://www.bakermckenzie.com/-/media/files/insight/guides/2022/global-attorneyclient-privilege-guide--fourth-edition.pdf>
15. Herlin-Karnell E. Effectiveness and Constitutional Limits in EU Criminal Law. *New Journal of European Criminal Law*. 2012. Vol. 5. Issue 3. 7 p. DOI: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2841993>
16. Vervaele J. The Transnational ne bis in idem Principle in the EU: Mutual Recognition and Equivalent Protection of Human Rights. *Utrecht Law Review*. 2005. Vol. 1. Iss. 2. P. 100-118.
17. Opinion of the European Data Protection Supervisor on a proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the supervision of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing, and a proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on information on the payer accompanying transfers of funds. URL: https://www.edps.europa.eu/sites/default/files/publication/13-07-04_money_laundering_en.pdf
18. Барабаш О.О. Цифровізація правосуддя у контексті впровадження системи Е-Суд: виклики та завдання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична. 2023. Вип. 1. С. 57-66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2023-1-8>

19. Остафійчук Л.А. Конфіденційність адвокатської таємниці. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. Серія: Право. Вип. 80. Ч. 2. С. 246-252. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.2.39>
20. Якименко Д.І. Сучасний погляд на правове поняття «професійна таємниця». С. 61-62. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/74620bd7-ecb1-4fef-af71-111b8853736f/content>
21. Логінова С.М. Адвокатська таємниця: теорія і практика: *автореф. дис. ... канд. юрид. наук*: спец. 12.00.10. КНУ ім. Т. Шевченка. К.: 2002. 19 с.
22. Бельо Л.Ю. Професійні таємниці: поняття, сутність та правова основа. URL: <https://bit.ly/4aZZQDR>
23. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 №2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
24. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
25. Michaud v. France. App 12323/11. Judgement 06.12.2012. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115377>
26. Campbell v. the United Kingdom. App 13590/88. Judgement 25.03.1992. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57771>
27. Ярема О.Г. Зміст інформаційного суверенітету у контексті державного суверенітету. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №3. С. 191-194. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-3/43>
28. Alexy R. A Theory of Constitutional rights. *Oxford University Press*. 2009. 516 p.
29. Максимов С.І. Філософія права Роберта Алексі. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого*. 2016. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Вип. №1(28). С. 89-97. DOI: <https://doi.org/10.21564/2075-7190.28.63897>
30. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng>
31. Communication from the commission to the European Parliament and the council Stronger protection, new opportunities - Commission guidance on the direct application of the General Data Protection Regulation as of 25 May 2018. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52018DC0043>
32. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/>
33. BVerfG, Urteil des Ersten Senats vom 15. Dezember 1983 – 1 BvR 209/83 u. a. URL: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/1983/12/rs19831215_1bvr020983.html
34. United States: Legal Professional Privilege and Implied Undertaking. 2021. URL: <https://www.nortonrosefulbright.com/en-us/knowledge/publications/1f4e4b29/united-states-legal-professional-privilege>
35. United States v. Mohamud. №14-30217. D.C. №3:10-cr-00475-KI-1. Judgement of 2016. URL: <https://cdn.ca9.uscourts.gov/datastore/opinions/2016/12/05/14-30217.pdf>
36. The Attorney-Client Privilege, Work-Product Protection, and Self-Critical Privilege in Internal Investigations. *Practising Law Institute*. 2016. 53 p.

